

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Değerli Konuklar,

Bireysel Başvurunun Uygulamaya Geçmesinin 12. Yıldönümü ve Andıçme Törenimize hoş geldiniz. Sizleri en kalbî duygularımla, hürmet ve muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından üst kademe yöneticileri arasından Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilen ve biraz sonra andıçerek üyelik görevini ifa etmeye başlayacak olan Sayın Doçent Doktor Metin Kıratlı'yı tebrik ediyor; üyeliğinin şahsına, ailesine, Mahkememize ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ederek, başarılar diliyorum.

Yüksek yargı organlarımızın başkan ve üyeleri ile adli ve idari yargı hâkim ve savcılarımızın ve yargı teşkilatımızın tüm çalışanlarının 2 Eylül 2024 tarihi itibarıyla başlayan yeni adli yıllarını en kalbî duygularımla kutluyorum. Yeni adli yılda da milletimizin adalet talebinin karşılanması noktasında ellerinden gelenin en iyisini vermeye çalışacaklarına yürekten inanıyorum.

Anayasa Mahkemesinde adli tatil uygulaması bulunmamakla birlikte Mahkememizdeki izinler de genellikle ağustos ayında kullanılmaktadır. Bu nedenle adli yılın başlangıcı Mahkememiz bakımından da yeni bir çalışma döneminin başlangıcıdır. Dolayısıyla 2 Eylül 2024 tarihi itibarıyla başlayan bizim yeni çalışma dönemimizin de ülkemiz ve Mahkememiz bakımından adaletin en üst düzeyde tecellisine vesile olmasını diliyorum. Başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışanlarımıza sağlıklı, huzurlu ve başarılı bir çalışma dönemi olmasını temenni ediyorum.

Bir şeyi yerli yerince yapmak, her şeyi yerli yerine en uygun şekilde koymak, herkese layık olduğu şeyi vermek olarak da tanımlanan adalet, her daim ahlaki bir erdem olarak kendini göstermiştir. Toplumun huzuru, iç barışı, refahı ve güvenliği için adaletin vazgeçilmez bir unsur olduğu hususunda görüş birliğine varılmış, devletin ancak adaletle ayakta kalabileceğine işaret edilmiştir. Adalet, kadimden beri hayatın üzerinde yürüdüğü temel olmuştur.

Büyük Önder Atatürk'e göre de bağımsızlık, gelecek, özgürlük her şey ancak adaletle var olabilir. Onun adalet anlayışı hukuk sistemimizin ve toplumumuzun adalet arayışının da temelini oluşturmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Yüksek müsaadelerinizle meslektaşlarıma yönelik bazı fikir ve tavsiyelerimi ifade etmek istiyorum.

Herkesin malumu olduğu üzere bütün yargısal çabaların gayesi adaleti tesis etmektir. Böyle olunca da yargısal faaliyetlerin başaktörleri olan hâkim ve savcılar hakkın ayakta tutulması ve adaletin sağlanması bakımından en önemli sorumluluğun kendilerinde olduğunu asla hatırlarından çıkarmamalı; iç dünyalarındaki öznel duygu ve düşünceleri de dâhil olmak üzere herhangi bir dışsal etki altında kalmadan, çekinmeden, endişe duymadan, tarafsız bir tutumla pozitif hukuk düzenimizin öngördüğü çerçeve içinde özgürce karar vermelidir. Aklı ve bilimi daima başat bir konumda tutmalıdır.

Anayasal kimliğimizi oluşturan ilke ve değerlerin en önemli güvencesi, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığıdır. Bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığı da ancak bağımsız ve tarafsız hâkimlerle mümkündür.

Değerli meslektaşlarım, çok kıymetli hâkim ve savcı kardeşlerim, pozitif hukuka göre çok yakınlarınızın işlerine zaten bakamıyorsunuz. Bunu biliyorum. Ancak genel prensibi vurgulamak bakımından şunları ifade etmek istiyorum. Bir yerde söz sahibi olduğunuzda, size söz hakkı veya yetki verildiğinde, güç verildiğinde muhatabınız kendi yakınınız olsa dahi adaletle hükmedin. Ebeveyninizin veya diğer yakın akrabalarınızın aleyhine de olsa her daim adaleti ayakta tutun. Hiçbir zaman hakkı (adaleti) kendi keyfi arzularınıza uydurmaya kalkışmayın. Daima hakka çağırın ve hakla hükmedin. Tesis etmekle mükellef olduğunuz adaleti önce kendi nefsinizde/hayatınızda ete kemiğe büründürün. Unutmayın ki insanların zaman ve zemini değerlendiren yaşantısı ancak hak ile mümkündür. Haktan uzak yaşayan, haksızlıktan yakayı kurtaramaz. Bir topluluğa olan kininiz, hırsınız sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adalet timsali hâkimler olun. Hiçbir neden, sizi hiçbir zaman hakkı ayakta tutmaktan alıkoymasın; adaletsiz davranmaya yöneltmesin.

Adaletle hükmedin ki kargaşa çıkmasın. Unutmayın adaletle hükmedilmeyen yerlerde kargaşa olur, düzen ortadan kalkar, herkes kendini haklı görmeye başlar. Bu yüzden adalet terazisini hep hak ve haklıyı gözeterek kullanın. Haksız olduğu halde haklıymış gibi kavga çıkaranlardan, hukuku kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyenlerden taraf olmayın. Hakka uyun. Hakkı ayakta tutun.

Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Lokman Hekim'in oğluna yönelik tavsiyelerine ilişkin ayette *“Evladım, yaptığın iyilik veya kötülük hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, Allah onu çıkarıp ahirette karşına getirir. Çünkü Allah her şeyi bütün incelikleriyle bilir, her şeyden*

hakkıyla haberdardır.” denilirken, bir başka yerde de “Kıyamet gününde öyle doğru, öyle hassas teraziler kurarız ki kimse en küçük bir haksızlığa uğratılmaz. Bir hardal tanesi kadar (hardal tanesi ağırlığında, iyi ya da kötü, basit bir şey) bile olsa yapılanları (her şeyi) getirir tartıya koyarız. Hesap sorucu olarak biz yeteriz.” denilmektedir.

Kıymetli meslektaşlarım bugün adalet dağıtıyoruz, her şeyi ve herkesi sorguya çekiyoruz. Lakin hepimiz geçiciyiz, bizi de bir gün sorguya çekecekler, bunu da unutmayalım. Unutmayalım ki bir gün mizan kurulur, bütün defterler dürülür, hesabı bizlerden sorulur. Yanlışlardan kaçınalım, o günler gelmeden bugünün kıymetini bilelim. Bir gün bize de sıra gelecek.

Çok kıymetli hâkim ve savcı kardeşlerim, Hazreti Allah, insana vermiş olduğu değeri meleklere dahi vermemiştir. İnsan çok kıymetlidir. Bütün yaratılmışlar kendi özgün kuralları dairesinde insanın kullanımına verilmiştir. Bu hiçbir zaman unutulmamalı, bu durumun farkında olunarak hareket edilmeli, yeryüzünde zulüm yapılmamalıdır.

Öte yandan hayata geçirilmeyen bilgi fayda vermez. Dolayısıyla bilerek bildiğimize ihanet edenlerden olmayalım. Sahip olduğumuz bilgiyle söylem, icraat ve yaşantımız, amel ve muamelatımız uyumlu olsun. Dilde âlim olup da muamelatta zalim, kalp âleminde müflis olmayalım. Bir başka söyleyişle ameli ilmine, ilmi ameline düşman olanlardan olmayalım.

Rızkımıza vesile olan görevimize ihanet etmeyelim. Tembellik yapmayalım. Devletimize, milletimize vatanımıza karşı olan sorumluluklarımızı, görevlerimizi hakkıyla ve eksiksiz yerine getirelim.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Anayasamızın 3. maddesinde ifade edildiği üzere “*Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.*” Bununla birlikte memleketimizi, milletimizi, Büyük Türk Devleti’ni çökertmek isteyenler de çoktur. Lakin Necip Türk Milletini ve Büyük Türk Devleti’ni parçalamaya, bölmeye kimsenin gücü yetmez. Yeter ki toplum olarak akıllıca hareket edelim. Birbirimize düşman olup dış düşmanlara fırsat vermeyelim. Hepimiz kardeşiz. Her zamankinden daha çok birbirimize kenetlenmeliyiz. Aklımızı iyi kullanmalıyız. Akıl bir hazinedir. Akı fitneye kelepirtmeyelim. Akı fitneye hâkim kılalım. Akı fitneye hâkim kılalım ki kargaşa olmasın.

Bu fani dünya boştur, geçicidir, avaredir, diyerek kendimizi yanıltmayalım. Boş dediğimiz bu fani dünya iki cihanın da hazine anahtarıdır. İki cihan da bu fani dünyada kazanılmaktadır. Akılla, sıhhatle, bilimle bu dünyayı iyi değerlendirmeliyiz. Her bir nefesimiz geleceğimiz için bir hazinedir, çok önemlidir. Bu nedenle her ânımızı iyi değerlendirmeliyiz. Fitneye, fesata fırsat vermemeliyiz. Geleceğimizi kendi ellerimizle çıkmaza düşürmemeliyiz.

Sayın Cumhurbaşkanı’m,

Hem bireyler hem de devletler geleceklerinin nasıl olacağını düşünmek zorundadır.

İnsanlık, 1 Eylül 1939 ile 2 Eylül 1945 tarihleri arasında tarihin en kanlı, en ölümcül, en tahripkâr savaşını yaşadı. Başladığında tarafları da dâhil olmak üzere hiç kimsenin tahmin edemediği boyutlara ulaşan, çok geniş bir coğrafyaya yayılan savaş, sadece taraflarında değil tüm dünyada tarifi zor sorunların yaşanmasına, ağır yıkımlara neden oldu. Savaşlarda

yaşanan acılar ve bu acılardan çıkarılan tecrübeler bu günkü nesillerce de bilinmeli ve unutulmamalıdır.

Gazze başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında sergilenen zulme, insan hak ve özgürlüklerine ilişkin ihlallere, çocuklar ve kadınlar başta olmak üzere mağdur ve mazlum insanlara karşı yapılan insanlık dışı muamelelere gözler ve vicdanlar kapatılmamalıdır. Yapılan zulümlere ırk, din, dil, renk vb. hiçbir ayırım yapılmadan bir an önce cesaretle ve adaletle müdahale edilmelidir. Bu; insan olmanın zorunlu bir sonucu, yaşamsal bir vicdani borcudur.

Ayrıca yapılan zulümlere gözlerini ve vicdanlarını kapatanlar, zalimlere destek olanlar, sahip oldukları güce güvenerek adaleti hiçe sayan davranışlarını sürdürmekte ısrarcı olanlar, bebeklere, çocuklara, kadınlara zulüm yapanlar, yaptıkları zulmün yanlarına kalacağını sanmamalıdır.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de *“Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Allah, onları ancak gözlerin dehşetle bakakalacağı (korkuyla donup kalacağı) bir güne erteliyor.”* denilmektedir. İnanıyoruz ki *“zulm ile abad olanın ahiri berbad olacaktır.”*

Bu bağlamda önemle belirtmeliyim ki insanlığın ortak geleceği ve sürekli barış ancak ahlaki değerlere ve adalete dönülmesiyle, yeryüzünde adaletin hâkim kılınmasıyla mümkündür.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Hak ve özgürlükler demokrasinin esaslı unsurudur. Bu nedenle hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik toplumlarda insan hak ve özgürlüklerinin korunması büyük bir öneme sahiptir. Bu koruma da ancak

bağımsız ve tarafsız bir yargının, yeterli hukuki mevzuat ve güvencelerin varlığı hâlinde sağlanabilir.

Bu bağlamda anayasa mahkemeleri de anayasal denetim yaparak, demokratik toplumların insanı ve devleti adalet temelinde yaşatma ortak amacının gerçekleşmesine hizmet eder. Mahkememiz de bu amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuştur ve kendisine, diğerlerinin yanında bazı normların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve bireysel başvuruları karara bağlamak görev ve yetkisi verilmiştir.

Mahkememizde, norm denetimi kapsamında somut ve soyut değimiz iki tür denetim yapılmaktadır. Bugün itibarıyla 2024 yılı içinde Mahkememizce 148 dava ve itiraz başvurusu kapsamında 422 kuralın Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmış ve karara bağlanmıştır. Elimizde 1 Eylül 2024 tarihi itibarıyla incelenmeyi bekleyen 125 dava ve itiraz başvurusu kapsamında 594 kural bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Mahkememize verilen bir diğer görev de biraz önce belirttiğim gibi bireysel başvuruları karara bağlamaktır. Gerekçesine göre bireysel başvurunun getirilişinin iki temel amacı vardır: Birisi “ülkedeki temel haklar standardının yükseltilmesini sağlamak” olarak söyleyebileceğimiz ilkesel amaç, diğeri de “hak ihlali iddialarının uluslararası yargı organlarına taşınmadan ülke içinde incelenmesini sağlamak” olarak ifade edebileceğimiz pratik amaçtır.

Bireysel başvuru yolu ile Anayasa Mahkemesine, ilkesel amaç bağlamında hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme misyonu yüklenmiştir. Mahkememiz, bu misyon temelinde hak ve özgürlüklere ilişkin standartları

koruma ve geliştirme yönünde çok önemli görev ifa etmiş, ciddi sorumluluklar üstlenmiş; yaşama hakkından ifade özgürlüğüne, mülkiyet hakkından örgütlenme özgürlüğüne kadar hak ve özgürlüklerle ilgili binlerce karar vermiştir.

Öte yandan bireysel başvuru yolunun hayata geçmesinin ardından AİHM nezdinde Türkiye aleyhine yapılan başvuruların ve AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarının sayısında da önemli ölçüde azalmalar olmuştur.

Mahkememize 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren bugüne kadar toplam 629.821 bireysel başvuru yapılmış, bunların 522.054'ü yani %83'ü sonuçlandırılmıştır. Bugün için önümüzde derdest hâlde 108.220 bireysel başvuru bulunmaktadır.

23 Eylül 2012 tarihinden bugüne kadar makul sürede yargılanma hakkı hariç olmak üzere toplam 18.341 başvuruda başvuru sahiplerinin temel hak ve özgürlüklerinden en az birinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mahkememizce norm denetimi kapsamındaki işlerin incelenmesinde öncelikle itiraz yoluyla gelen işlerin Mahkememize geldiği tarihten itibaren beş ay içinde sonuçlandırılmasına büyük özen gösterilmek suretiyle “*İlk gelen ilk çıkar.*” ilkesine göre hareket edilmektedir.

Bireysel başvurular da Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün “*Başvuruların inceleme sırası*” kenar başlık 68. maddesine göre geliş sırasına göre incelenerek karara bağlanır. Ancak Anayasa Mahkemesi, başvuruların konuları itibarıyla önemini ve aciliyetini gözönünde bulundurarak belirlediği kriterler çerçevesinde farklı bir inceleme sıralaması yapabilir. Nitekim Genel Kurulun 10/7/2015 tarihli ve 2015/7 Değişik İş

sayılı kararıyla önceliklendirme kriterleri belirlenmiştir. İncelemeler bu kriterlere göre yapılmaktadır. Mahkememizce bu ilkelerle birlikte burada da “*İlk gelen ilk çıkar.*” ilkesine büyük ölçüde riayet edilmektedir.

Mahkememizde gerek Komisyonlarda gerek Bölümlerde ve gerekse Genel Kurulda verilen kararlara ilişkin gerekçelerin yazılması suretiyle mümkün olan en kısa sürede ilgililerine tebliğ edilebilir ya da Resmî Gazete’de yayımlanabilir kararlar hâline gelmesi için büyük bir özen ve çaba gösterilmektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Anayasa Mahkemesi; adalet, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler gibi değerlerin gerçekleşmesine katkı yapmaya, bireylerin ve kurumların adalet duygularını tatmin etmeye, onların devlete ve hukuka olan güvenlerini artırmaya çalışmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı’m,

Zatîîlilerinizin de büyük katkısıyla hukuk sistemimize kazandırılan bireysel başvuru yolunun bugünkü işlevselliğiyle mutlak gerekliliği konusunda toplumumuzda oluşan ortak kanaatin de bir gereği olarak bugünkü işlevselliğini kaybetmeden korunması gerektiğini düşünüyoruz.

Zira on iki yılını geride bıraktığımız bireysel başvuru yolu, geldiğimiz nokta itibarıyla insanımızın temel haklara ilişkin sorunlarını çözmesinin bir aracı olarak kurumsallaşmış bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı’m,

Bir önceki konuşmamda da ifade ettiğim üzere her bir Yüksek Mahkeme, Anayasa ve kanunlarda kendilerine yüklenilen görevleri yapmakla mükelleftir. Her birinin görev ve yetkileri, işleyiş biçimleri, kararlarının nitelikleri Anayasa ve kanunlarda açık bir biçimde

düzenlenmiştir. Her birinin görevlerini, Anayasa ve kanunlarda kendilerine verilen yetki çerçevesinde, Anayasa ve kanunlara uygun şekilde yerine getirecekleri tabiidir.

Ayrıca yasama, yürütme ve yargı organları insanlardan müteşekkildir. İnsanın olduğu yerde de her zaman için farklı yaklaşımların, farklı fikirlerin oluşabilmesi ve ihtilaf doğabilmesi de tabiidir. Bu nedenle anayasal organlar arasında iş birliği, düzen ve uyumun sağlanabilmesi için Anayasa ve kanunlara uygun hareket etmenin yanında, aralarında daima iyi bir iletişimin bulunmasına da ihtiyaç vardır.

Sayın Cumhurbaşkanı'm,

Her yıl bireysel başvuru yolunun uygulamaya başlandığı 23 Eylül günlerinde geleneksel olarak değişik hukuki konularda sempozyumlar düzenliyoruz. Bu yıl yemin törenimizin tarihini de dikkate alarak sempozyum gününü 12 Eylül'e aldık. Yarın düzenleyeceğimiz sempozyum programı "*Bireysel Başvurunun İkincilliği İlkesi Çerçevesinde Etkili Başvuru Hakkı*" başlığıyla gerçekleştirilecektir.

Bu vesileyle düzenlediğimiz sempozyumun başarılı ve verimli geçmesini diliyor; oturum başkanlarına, tüm konuşmacılara, katılımcılara ve sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen herkese katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Bundan önce Mahkememizde görev yapmış olup emeklilik ya da görev süresinin dolması nedeniyle Mahkememizden ayrılan başkan, üye ve raportörlerimize ile idari personelimize Mahkememize katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Hayatta olanlara sağlık, huzur ve afiyet; vefat edenlere Allah'tan rahmet diliyorum.

Büyük bir fedakârlıkla görev yapan başkanvekillerimize, üyelerimize, raportörlerimize ve tüm çalışanlarımıza teşekkür ediyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle törenimizi teşriflerinizden dolayı hepinize bir kez daha şükranlarımı sunuyor, sağlık ve esenlikler diliyorum.

Kadir ÖZKAYA
Anayasa Mahkemesi Başkanı